ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№8
2025

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 144 sahifa,
1-avgust, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirli

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –"Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
• Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)
Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
• Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

MUNDARIJA

Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori modeli: tizimli boshqaruv yondashuvi asosida shakllanishi....14
Abdullayeva Nafisa Shavkatovna, Maraimova Muxtabar Pulatovna

O'smirlardagi nevroz holatining psixologik xususiyatlari....20
Abduraximov Doniyor Abdusaid o'g'li

Ta'lim siyosati va o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi: xalqaro tajriba va o'zbekistonda amaliyot taqqoslamasi....25
Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning hozirgi holati va o'ziga xosligi....30
Beknazarova Muxlisa O'tkir qizi

Ta'lim sifatini oshirishda "Barkamol avlod" bolalar maktablarining zarurati va ahamiyati....33
Eshmuminova Oybarchin Botirovna

Bolalarda nutq kamchiliklari: etiologiya, rivojlanish dinamikasi va erta aralashuv....39
Isayeva Mushtariy Alisher qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini kitobxonlikka o'rgatish usullari....44
Maydonova Saboxat Sadulloyevna

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik vositasida badiiy adabiyot namunalariga qiziqishni shakllantirishning o'ziga xos jihatlari....48
Mingbayeva Barno Ubaydullayevna

Pedagogical Characteristics in Enhancing Speaking Skills of Esp Learners in English Language Classes Through Digital Technologies....52
Pardayeva Zulaykho Yusubjonovna

Nutq buzishlarida uchraydigan idrok jarayonining o'ziga xos xususiyatlari....55
Ruziyeva Guzal Shuxrat qizi

"Biologik savodxonlik" tushunchasi zamonaviy ta'lim paradigmasi kontekstida....59
Umaraliyeva Mamura Tashxodjayevna

O'qituvchi faoliyatida kasbiy madaniyatning o'rni....65
Umarova Feruzabonu Bobir qizi

Gamifikatsiyalangan jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining 11–12 yoshli o'quvchilarda emotsional barqarorlikka amaliy ta'siri....68
Tojiyev Baxriddin Baxtiyorovich

O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari....72
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li

Media va axborot savodxonligi 21-asr pedagoglarning asosiy kompetensiyasi sifatida....76
Boypolvonov Barot Djonqobulovich

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini takomillashtirishning lingvistik va lingvometodik talqini....81
Ismoilova Zarnigor Raximjon qizi

O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari....86
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li

Pedagogik faoliyatda stress namoyon bo'lishiga ijtimoiy omillarning ta'siri....90
Jumanova Ug'iloy Sodiqjonovna

Oliy ta'lim muassasalarida nomutaxassislik yo'nalishlarida ingliz tilini o'qitishni takomillashtirish....96
Koshayeva Sansabila Kamiljanovna

Ijtimoiy-ekologik madaniyatni rivojlantirishda xalqaro tajribalar va ta'lim jarayonining o'rni....100
Mamajonova Fotimaxon O'ktamovna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ kompetentligini rivojlantirishning ahamiyati....105
Murodova Madina Karim qizi

Elektrotexnika va elektronika fanini o'qitishning zamonaviy metodlari....108
Ortiqov Mironshoh Sodiqovich

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini takomillashtirishda Blended learning texnologiyasini O'zbekiston oliy ta'lim tizimiga tatbiq etish 110
Pakirdinova Sharofat Abdumutaljonovna

O'zbekistonda ta'lim sohasi bo'yicha strategik dasturlarni ishlab chiqish istiqbollari 115
Quronboyeva Mavluda Bahodirovna

Xalqaro baholash dasturlari va neyropedagogika 120
Sidiqova Yulduz Sobirovna

6-sinf o'quvchilarida matn bilan ishlash ko'nikmasini shakllantirish metodikasi 123
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi

Talabalarda pedagogik qobiliyatlarni shakllantirishda pedagogik texnologiyalarning ahamiyati 128
Yusupov Ulug'bek Kadirovich

Adabiy ta'lim jarayonida o'quvchi ma'naviy kamolotini ta'minlashda motivatsiya uyg'otish texnologiyalarini takomillashtirish 132
F. Zaynabuddinov

Развитие поликультурной компетентности студентов в образовательной среде вуза 135
Киреева Эльвина Фларитовна

Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik xususiyatlar 140
Sanayev Gayrat Shermuxamedovich

YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASHDA PEDAGOGIK XUSUSIYATLAR

UDK: 371.421. 37.013.74

Sanayev Gayrat Shermuxamedovich
O'R QK Kichik mutaxassislar tayyorlash markazi moddiy ta'minot sikl boshlig'i podpolkovnik

Annotatsiya: Mazkur maqolada yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning pedagogik xususiyatlari tahlil qilingan. Yoshlarning vatanparvarlik, milliy g'urur va fidoyilik tuyg'ularini shakllantirishda maqsadli, uzviy va shaxsga yo'naltirilgan tarbiya usullarining ahamiyati asoslab berilgan. Maqolada zamonaviy pedagogik yondashuvlar va tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishga doir tavsiyalar ham bayon etilgan.

Kalit so'zlar: yoshlar, vatanparvarlik, tarbiya, pedagogik xususiyatlar, milliy qadriyatlar, fidoyilik.

Abstract: This article analyzes the pedagogical characteristics of fostering patriotism among youth. It emphasizes the importance of targeted, continuous, and personality-oriented educational methods in developing patriotic values, national pride, and a sense of devotion. The article also provides practical recommendations to enhance the effectiveness of the educational process through modern pedagogical and psychological approaches.

Key words: youth, patriotism, education, pedagogical features, national values, devotion.

Аннотация: В данной статье анализируются педагогические особенности воспитания молодежи в духе патриотизма. Особое внимание уделено значению целенаправленных, системных и личностно-ориентированных методов воспитания в формировании чувств патриотизма, национальной гордости и преданности. Также представлены практические рекомендации по повышению эффективности образовательного процесса на основе современных педагогических и психологических подходов.

Ключевые слова: молодежь, патриотизм, воспитание, педагогические особенности, национальные ценности, преданность.

KIRISH

Bugungi kunda jahondagi global jarayonlar, axborot hujumlari va mafkuraviy tahdidlar sharoitida yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, milliy g'oyalarga sodiq shaxslarni shakllantirish dolzarb masalaga aylanmoqda. Bu jarayonda psixologik omillar – shaxsning yosh xususiyatlari, emotsional holati, ijtimoiy muhit ta'siri va ongli qabul qilish qobiliyatini hisobga olish talab etiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik va psixologik manbalarga asoslangan yondashuvlar muhim ahamiyatga ega. Ushbu yo'nalishda birinchi navbatda I. A. Karimovning "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" asari e'tiborga loyiqdir. Unda yurtga muhabbat, fidoyilik, tarixiy xotiraga hurmat va milliy g'ururni shakllantirishning mafkuraviy asoslari chuqur yoritilgan. Muallif vatanparvarlikni shunchaki tuyg'u emas, balki ijtimoiy ongning tarkibiy qismi sifatida talqin qiladi. Bu g'oya yoshlar ongida ijtimoiy mas'uliyatni uyg'otishga xizmat qiladi.

Pedagogik yondashuvlar masalasida A. H. Abdullayevning "Pedagogika nazariyasi va metodikasi" asarida motivatsiyaning o'quv jarayonidagi roli, uning shakllanish bosqichlari va uslublari tizimli tahlil qilinadi. Ayniqsa, vatanparvarlik tarbiyasida ichki va tashqi motivatsiyani uyg'unlashtirish muhim ekani alohida ta'kidlangan. Bu g'oya yosh avlodga milliy qadriyatlarni ongli ravishda singdirishda amaliy ahamiyatga ega.

N. X. To'rayev tomonidan yozilgan "Yoshlar psixologiyasi" asarida esa yosh davrlari psixologiyasi, individual rivojlanish bosqichlari va psixik o'zgarishlar asosida vatanparvarlik tuyg'ulari shakllanishining psixologik mexanizmlari ochib berilgan. Yoshlarning emotsional qabul qilish darajasi, o'ziga xos ehtiyojlari va guruh ta'siriga moyilligi pedagogik ta'sir samaradorligiga bevosita taalluqlidir.

D. Nosirovaning ilmiy maqolasida ta'lim psixologiyasida motivatsiyaning shakllanishiga oid nazariy va amaliy yondashuvlar chuqur tahlil qilingan. Jumladan, dars jarayonida psixologik rag'batlantirish usullarining samaradorligi, o'quvchilarning faol ishtirokini oshirishga xizmat qiluvchi strategiyalar ko'rsatilgan. Bu yondashuvlar vatanparvarlik tarbiyasining natijadorligini oshirishda qo'l keladi.

Motivatsiyani shakllantirishning innovatsion usullari esa N. M. Maxmudov va J. Yuldoshev tomonidan chuqur tadqiq etilgan. Ularning maqolasida interfaol metodlar, ta'lim texnologiyalarining o'quvchilar ruhiyatiga ijobiy ta'siri, ayniqsa, hayotiy holatlar asosida vatanparvarlik mazmunidagi topshiriqlar orqali ichki motivatsiyani shakllantirish imkoniyatlari ko'rsatib berilgan.

Shuningdek, M. M. Mirzaaxmedov tomonidan taklif etilgan psixologik yondashuvlar orqali ta'limda ichki motivatsiyani kuchaytirish, o'quvchilarda ongli yondashuv va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish mexanizmlari yoritilgan. Unda motivatsiya jarayonining barqarorligi va psixologik tayanchlar tizimi orqali natijadorlikni oshirish masalasi ilmiy asoslangan.

Umuman olganda, yuqoridagi manbalar yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda kompleks yondashuvni taklif etadi. Pedagogik metodika, psixologik tahlil va amaliy yondashuvlar o'zaro uyg'unlashgan holda ta'sirchan va samarali tarbiya mexanizmini shakllantirishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning pedagogik xususiyatlarini aniqlash maqsadida asosan nazariy-tahliliy yondashuv qo'llanildi. Ma'lumotlar nashr etilgan ilmiy manbalar, darsliklar, amaliy tajribalar, ilmiy maqolalar va qonunchilik hujjatlari asosida yig'ildi. Tahlil jarayonida kontent tahlili va taqqoslama usullaridan foydalanildi. Psixologik va pedagogik nazariyalar asosida yosh davrlarining o'ziga xos xususiyatlari, motivatsiya shakllanishi va ijtimoiy muhit ta'siri umumlashtirildi. Olingan ma'lumotlar mantiqiy izchillik asosida saralanib, yosh avlodda vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirishga xizmat qiluvchi omillar aniqlab berildi. Metodologiya yoshlarning psixologik holati, tarbiya shakllari va pedagogik yondashuvlar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlashga qaratildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yosh bosqichlarida vatanparvarlik hissini shakllantirish

Psixologiyada shaxs rivojlanishining turli bosqichlari mavjud va har bir bosqichda vatanga bo'lgan munosabat turlicha namoyon bo'ladi:

- Bolalik yoshida (7–10 yosh): bolalar taqlid asosida tarbiyalanadi. Ularda kattalar qilgan ishlarni ko'rib, faxr tuyg'usi orqali vatanparvarlik shakllanadi.
- O'smirlikda (11–16 yosh): tanqidiy fikrlash va mustaqil qarashlar rivojlanadi. Bu bosqichda tarixiy voqealar, qahramonlik namunasini anglash orqali vatanga muhabbat uyg'otish muhim.
- Yoshlik davrida (17–25 yosh): shaxsda fuqarolik pozitsiyasi, ijtimoiy faollik kuchayadi. Ular Vatanga xizmat qilishni o'z burchi deb bilishlari kerak.

Hissiy ta'sir va motivatsiyaning ahamiyati

Yoshlarning hissiy rivojlanishi orqali ta'sir o'tkazish samarali natija beradi. Masalan:

- Qahramonlik haqida hikoyalar,
- Vatan haqidagi she'rlar, qo'shiqlar,
- Tarixiy film va tadbirlar yoshlar ongida kuchli taassurot qoldiradi.

Ichki motivatsiya (faxr, mas'uliyat) tashqi motivatsiya (mukofot, rag'batlantirish) bilan uyg'unlashsa, vatanparvarlik tuyg'usi mustahkamlanadi.

Ijtimoiy muhit va guruh ta'siri

Oila, ta'lim muassasasi, do'stlar, ommaviy axborot vositalari shaxs ruhiyatiga ta'sir qiladi. Agar atrofdagi muhitda milliy g'oyalar ustuvor bo'lsa, yoshlarda ham vatanga sadoqat ruhi tez shakllanadi.

Shaxsiy qadriyatlar va tarbiya usullari

Yoshlarning ichki axloqiy qadriyatlarini shakllantirish – vatanparvarlik tarbiyasining asosidir. Bunda interaktiv darslar, disputlar, amaliy tadbirlar, volontyorlik faoliyati muhim rol o'ynaydi.

Psixologik mexanizmlar

Identifikatsiya (oʻzini ayrim guruh bilan bogʻlash):

- yoshlar oʻzini millat, jamiyat, tarix bilan bogʻlashga muhtoj;
- milliy qahramonlar, tarixiy shaxslar bilan identifikatsiya qilish orqali faxr tuygʻusi rivojlanadi.

Motivatsiya:

- ichki motivatsiya: vatanga muhabbat, vijdon, mas'uliyat hissi;
- tashqi motivatsiya: jamoa olqishi, mukofotlar, tan olish;
- yoshlar uchun ichki motivatsiyani shakllantirish asosiy vazifa.

Yoshlarga motivatsiya berish dolzarbligi va xususiyatlari

Bugungi kunda yoshlar – jamiyatning eng faol, ilgʻor va istiqbolli qatlami hisoblanadi. Ularning intellektual salohiyatini toʻliq roʻyobga chiqarish, ma'naviy–axloqiy kamolotini ta'minlash, ijtimoiy faolligini kuchaytirish uchun eng muhim omillardan biri – bu motivatsiyadir.

Nega motivatsiya dolzarb?

- yoshlar axborot oqimiga toʻliq kirib kelgan, lekin shubhalar va tanlovlar qarshisida turishadi;
- ularning maqsadsizligi, qiziqishsizligi ta'lim va rivojlanishda passivlikka olib kelishi mumkin;
- motivatsiya – shaxsiy oʻsish, ta'limga qiziqish va ijtimoiy faollik uchun "dvijok" vazifasini bajaradi.

Davlat siyosatida yoshlar

Qurolli Kuchlar Oliy Bosh Qoʻmondoni Sh. M. Mirziyoev tomonidan yoshlarga alohida qonun va qarorlar yoʻlga qoʻyilgan, ya'ni Oʻzbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosatida ham motivatsiyalashtirish, ragʻbatlantirish, koʻnikmalarni qoʻllab–quvvatlash asosiy masalalardan biri sifatida belgilangan.

Yoshlarning motivatsion xususiyatlari

Yoshlik – ruhiy va jismoniy rivojlanishning dinamik davri. Bu davrda motivatsiya tez oʻzgarishi, tashqi ta'sirlarga yuqori darajada moyilligi bilan xarakterlanadi.

Psixologik xususiyatlar:

- hissiy taassurotlarga moyillik – motivatsiya emotsional ta'sirdan kuchli ta'sirlanadi (ilhom, maqtov, tan olish);
- tengdoshlar ta'siri – motivatsiyada ijtimoiy guruhlar roli yuqori (doʻstlar, jamoa);
- ideal qidirish – qahramonlar, ustozlar, muvaffaqiyatli shaxslar bilan identifikatsiya orqali qiziqish paydo boʻladi;
- tez ta'sirlanish va tez sovish – motivatsiyani uzoq muddatli va barqaror saqlash qiyin;
- maqsadsizlikka nisbatan zaiflik – aniq maqsad va yoʻnalish boʻlmasa, harakat pasayishi mumkin.

Motivatsiyaning turlari:

Ichki motivatsiya: bilim olishga boʻlgan ichki ehtiyoj, qiziqish, oʻzini namoyon qilish.

Tashqi motivatsiya: ragʻbat, mukofot, baho, maqtov, tan olish.

Yoshlarga samarali motivatsiya berishning asosiy xususiyatlari

Aniq va erishiladigan maqsad qoʻyish

Maqsadlar real, oʻlchanadigan va shaxs uchun tushunarli boʻlishi lozim.

Misol: "Bu kursni tugatsam, men shu sohada ish boshlashim mumkin."

Bilim va amaliyot oʻrtasida bogʻlanish yaratish:

- yoshlarga "Bu bilim hayotda nima uchun kerak?" degan savolga javob berish zarur;
- har bir oʻqilgan narsaning hayotiy foydasini koʻrsata olish muhim.

Shaxsiy aloqada ilhomlantirish:

- ustoz yoki pedagog shaxsiy namunasi, muloqoti, ishonchi orqali motivatsiya manbai bo‘ladi;
- psixologik qo‘llab–quvvatlash: “Sen qila olasan”, “Men ishonaman” kabi iboralar.

Qiyinchiliklarni yengishda yordam berish

- qiyin vazifalar motivatsiyani so‘ndirmasligi uchun bosqichma–bosqich yo‘llash va qo‘llab–quvvatlash kerak;
- “To‘g‘ri yo‘lni topolmading – demak, boshqacha urinib ko‘ramiz” kabi yondashuvlar.

Ijobiy baholash va rag‘batlantirish

- har qanday kichik yutuq ham tan olinishi kerak;
- maqtov – shunchaki baho emas, balki shaxsni ruhlantiruvchi kuch.

Hissiy ta’sir:

- tarbiyada kino, musiqa, san’at, she’riyat orqali hissiy ta’sir ko‘rsatish muhim;
- vatanparvarlik nafaqat bilish, balki his qilish, “sevish” tuyg‘usidir.

Ijtimoiy muhit ta’siri:

- oila – birinchi vatanparvarlik maktabi. Ota–onaning shaxsiy namunasi muhim;
- maktab va universitet – milliy g‘oya va davlat ramzlarini singdiruvchi muhit;
- ommaviy axborot vositalari – pozitiv kontent va milliy madaniyatni yoyishda faol ishtirokchi;
- do‘stlar va tengdoshlar guruhi – norma va qadriyatlar manbasi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Vatanparvarlik ruhida tarbiya berish – shaxsning qalbiga ta’sir qilish jarayonidir. Uning samaradorligi shaxsning yosh xususiyatlari, ruhiy holati va ijtimoiy muhit bilan bog‘liq. Psixologik yondashuv asosida tashkil etilgan tarbiya vositasida yoshlar vatanga fidoyi, mas’uliyatli, milliy g‘oyalarga sodiq shaxslar sifatida voyaga yetadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Karimov I. A. (2016). Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. T.: “Ma’naviyat”. – Yoshlarni ma’naviy jihatdan tarbiyalash va motivatsiyalashda klassik asos.
2. Abdullaev A. H. (2020). Pedagogika nazariyasi va metodikasi. T.: “Fan va texnologiya”. – Ta’lim jarayonida motivatsiya tushunchasi, shakllanishi, usullari.
3. To‘raev N. X. (2019). Yoshlar psixologiyasi. Toshkent: TDPU nashriyoti. – Yoshlar rivojlanish bosqichlari va psixologik xususiyatlari.
4. Nosirova D. (2018). Motivatsiyani shakllantirishda ta’lim psixologiyasi masalalari. // O‘zPFM universiteti ilmiy jurnallari, №4. – Motivatsiyani dars jarayonida qo‘llash bo‘yicha ilmiy tahlillar.
5. Maxmudov N. M., Yuldoshev J. (2017). Ta’lim jarayonida motivatsiyani shakllantirishning innovatsion usullari. // Pedagogika va psixologiya jurnali, №1.
6. Mirzaaxmedov M. M. (2021). Ta’lim jarayonida ichki motivatsiya va faollikni shakllantirishning psixologik jihatlari. – TDPU Ilmiy axborotnomasi, №2.
7. www.ziyonet.uz – O‘zbekiston ta’lim tizimidagi resurslar, maqolalar.
8. Google Scholar – xalqaro ilmiy maqolalar qidirish.
9. cyberleninka.ru – rus tilidagi psixologiya va pedagogika maqolalari.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №8

© Materiallar koʻchirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida koʻrsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi boʻyicha roʻyxatdan oʻtkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.